

**SINT-GILLIS-WAAS
Aquafinproject 22.678
afkoppelen Dorpsbeek
(2016L174)**

**Archeologienota
DEEL 2: Verslag van resultaten**

Gunther NOENS

Pieter LALOO

Project:

Sint-Gillis-Waas (Aquafinproject 22.678 – afkoppelen Dorpsbeek)

Opdrachtgever:

Aquafin nv
Dijkstraat 8
2630 Aartselaar
BTW BE0440 691 388

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Gunther Noens, Pieter Laloo

© 2016 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoud

INLEIDING	3
HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK	4
1.1. Beschrijvend gedeelte	4
1.1.1. Administratieve gegevens.....	4
1.1.2. Archeologische voorkennis	6
1.1.3. Onderzoeksopdracht.....	6
1.1.4. Werkwijze & strategie	8
1.2. Assessmentrapport.....	9
1.2.1. Gehanteerde assessmentmethoden, -technieken en -criteria	9
1.2.2. Assessment van het onderzochte gebied (en zijn omgeving)	9
1.2.3. (aard van) potentieel op kennisvermeerdering	20
1.2.4. kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden	20
1.3. Samenvatting.....	21
1.3.1. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek.....	21
1.3.2. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek	21
1.4. Bibliografie	22
1.5. Bijlagen.....	23

INLEIDING

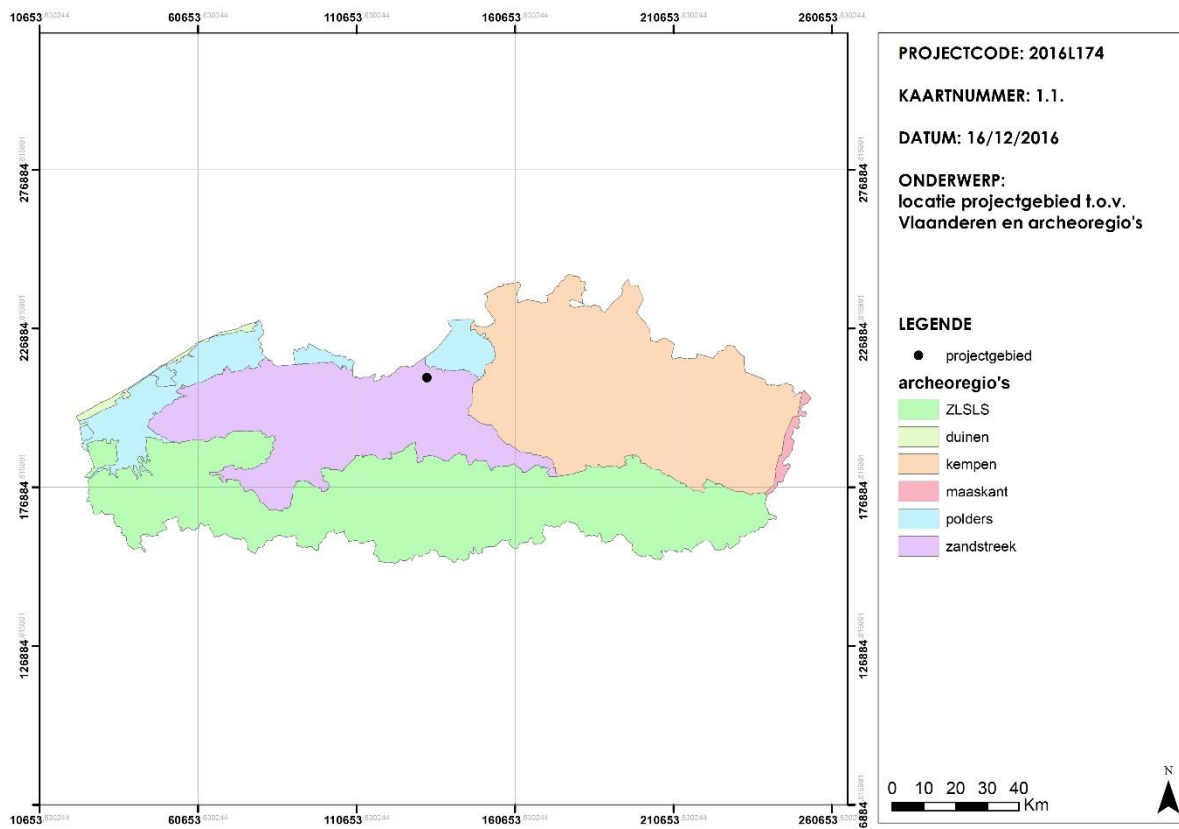
Aquafin n.v. plant in Sint-Gillis-Waas (prov. Oost-Vlaanderen), als aanvulling op een reeds toegekende stedenbouwkundige vergunning, een aantal bodemingrepen die gepaard gaan met het afkoppelen van de Dorpsbeek en het finaliseren van het regenwater-afvoer(RWA)-stelsel. De omvang van de bodemingrepen overschrijden de minimumwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed en het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, een beschermde archeologische site of binnen gebieden waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt. Er moet dus een archeologienota worden opgesteld. GATE werd in het kader van een raamovereenkomst aangesteld om deze nota op te maken. Gezien een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem momenteel onmogelijk is omwille van de aard van de geplande werkzaamheden wordt een archeologienota opgesteld op basis van een bureauonderzoek met advies naar eventueel uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

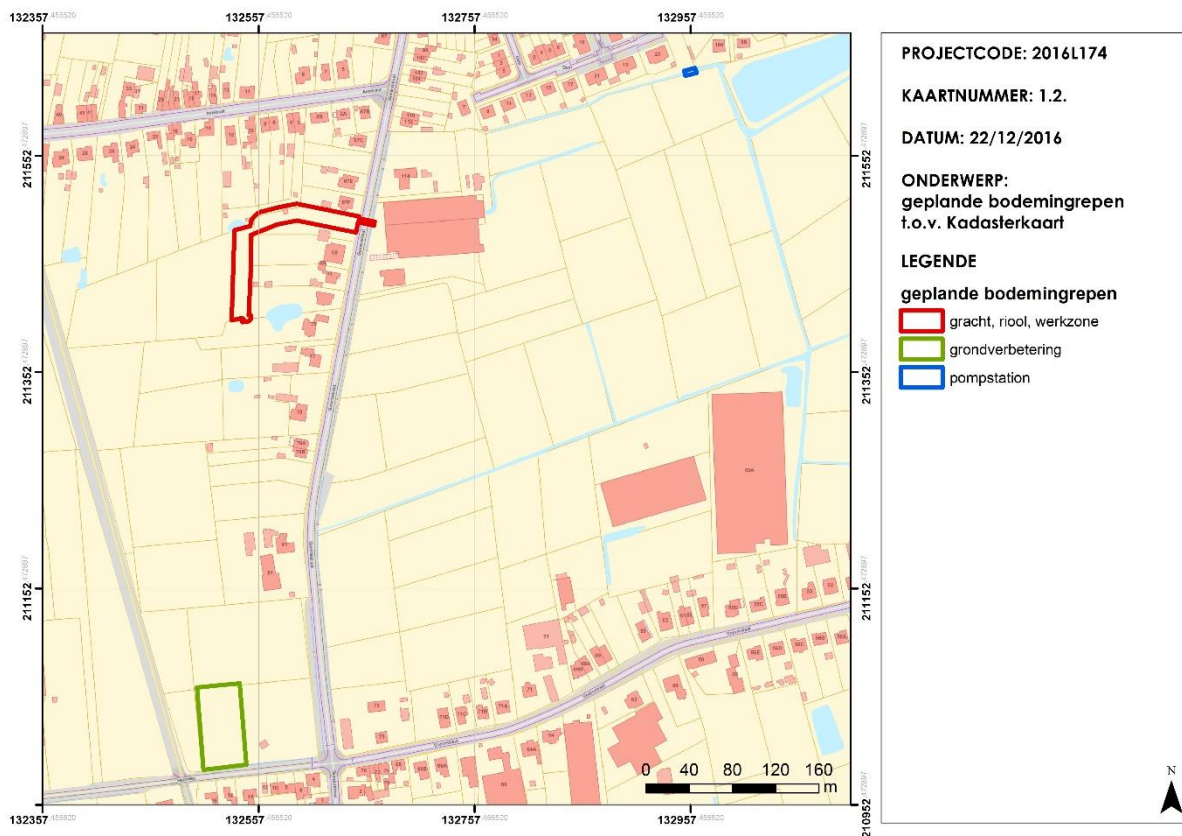
1.1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1.1. Administratieve gegevens

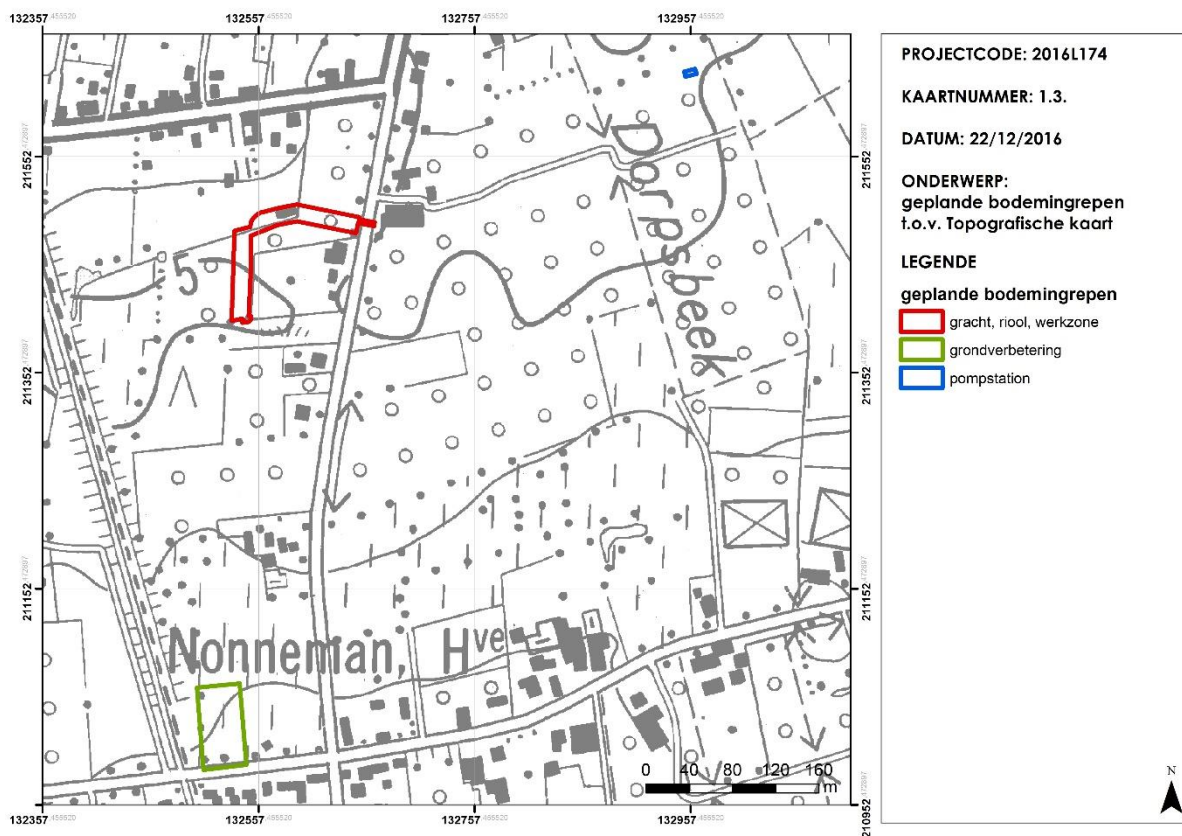
Projectcode	2016L174
Nummer wettelijk depot	n/a
Naam & erkenningsnummer erkende archeoloog	Pieter Laloo, OE/ERK/Archeoloog/2015/00074
Bounding box	x: 132 958,344 y: 211 631,286 x: 132 955,698 y: 210 981,733 x: 132 501,937 y: 210 981,733 x: 132 500,614 y: 211 632,609
Kadastrale gegevens	Sint-Gillis-Waas, sectie 1, afdeling C, percelen 941D, 942, 903B
Begin- en einddatum bureauonderzoek	16 – 23 december 2016
Relevante termen uit de thesauri OE	Bureauonderzoek
Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones	Er zijn in het plangebied geen zones aangeduid als zones waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt.

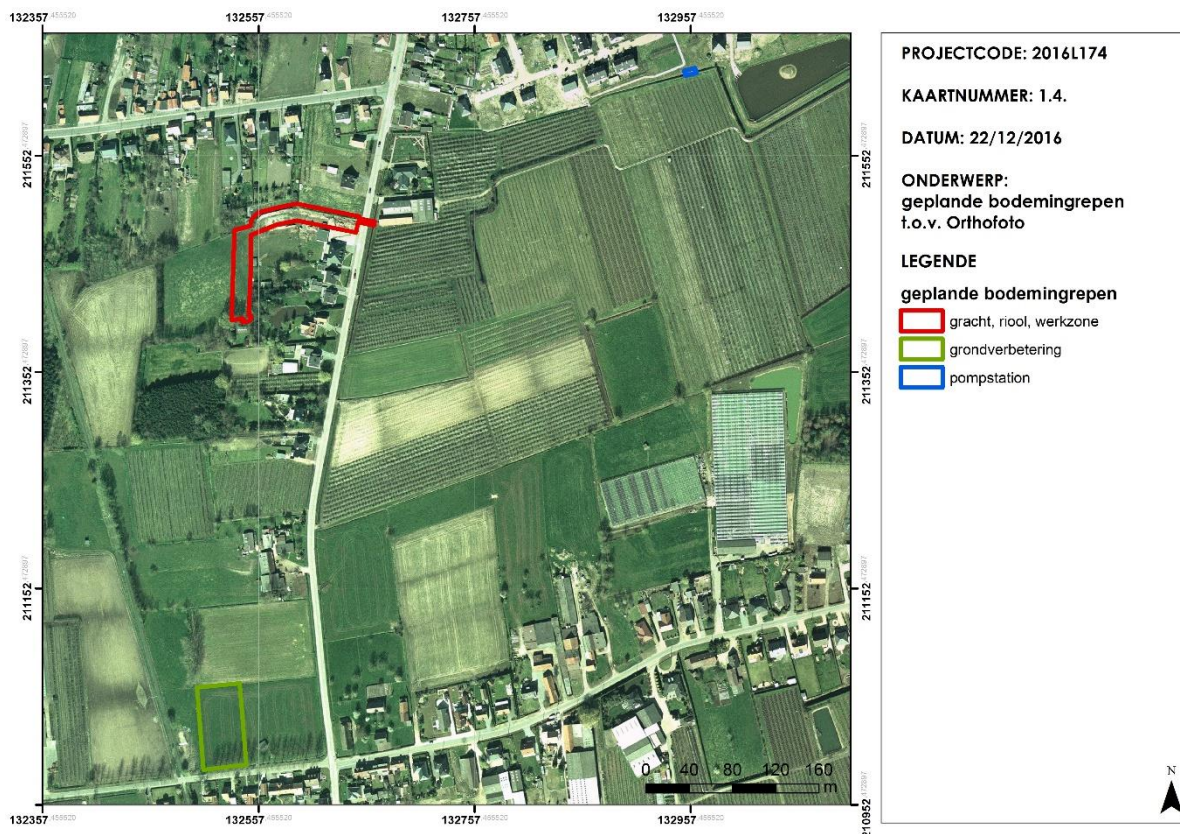
Figuur 1.1: Locatie van het projectgebied ten opzichte van Vlaanderen en de archeoregio's.

Figuur 1.2: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de kadasterkaart.

Figuur 1.3: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de topografische kaart.

Figuur 1.4: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de orthofoto.

1.1.2. Archeologische voorkennis

Binnen het studiegebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend.

1.1.3. Onderzoeksoopdracht

1.1.3.1. Vraagstelling

De doelstelling van de bureaustudie is te komen tot een inschatting van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied op basis van een cartografisch en literatuuronderzoek, waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke, archeologische en historische contexten. Specifieke vraagstellingen zijn:

- Wat zijn de geplande bodemingrepen?
- Heeft het projectgebied een archeologisch potentieel?
- Is er sprake van versterking van dit potentieel? Zo ja, in welke mate?
- Vormen de geplande bodemingrepen een bedreiging voor het archeologisch potentieel?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

1.1.3.2. Randvoorwaarden

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is door de aard van de geplande werken onmogelijk en economisch en maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het

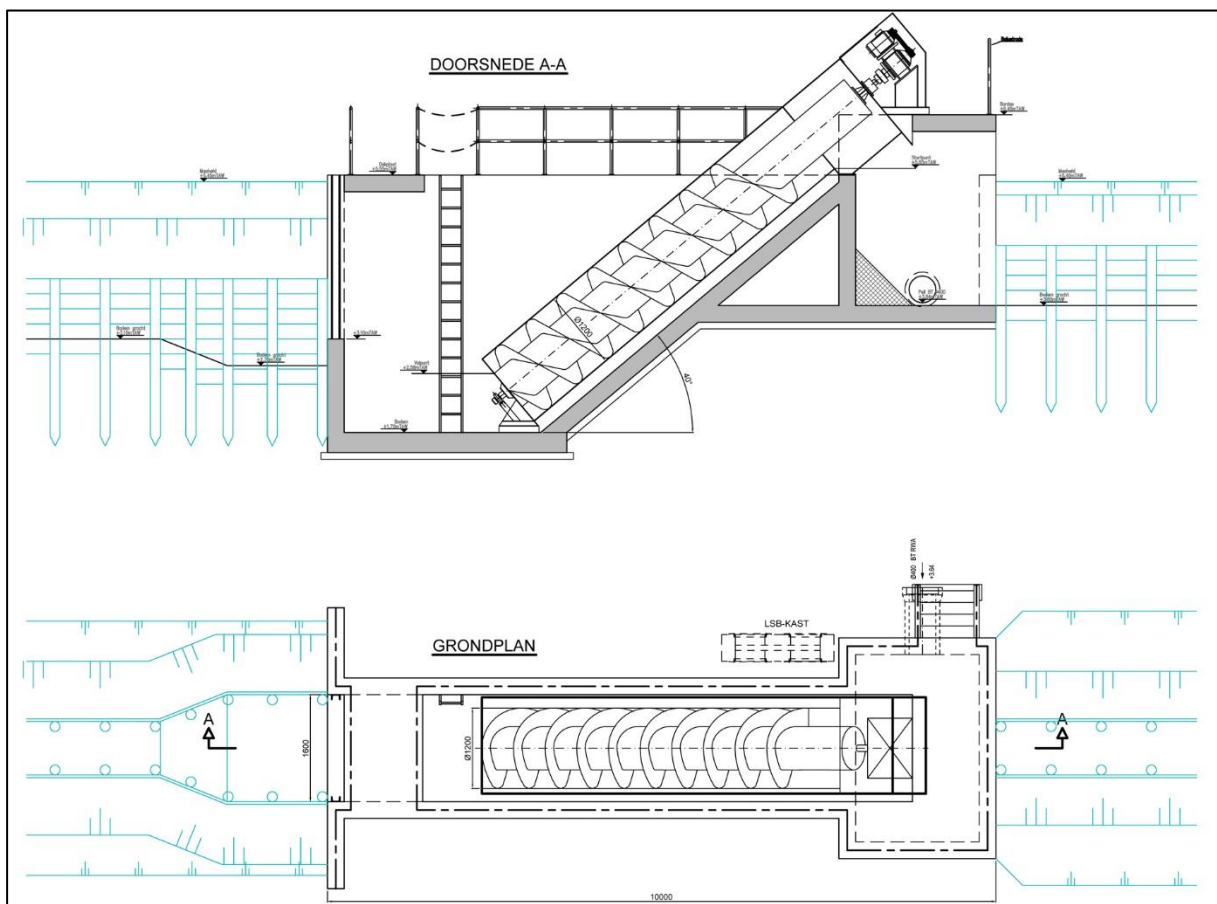
aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er in het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of werfbegeleiding noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.1.3.3. Door initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen

De geplande bodemingrepen kaderen in (1) het afkoppelen van de Dorpsbeek (d.w.z. het ombouwen van een gemengde riolering naar een gescheiden rioolstelsel waarbij regen- en afvalwater van elkaar worden gescheiden) en (2) het finaliseren van het regenwaterafvoer (RWA)-stelsel. Het gaat om:

- het verdiepen van bestaande grachten ter hoogte van een nieuw stelsel aan de achterkant van de Gaverstraat,
- de aanleg van rioleringen over een traject van 70m ten westen van en loodrecht op de Gaversstraat (perceel 941D),
- de bouw van een nieuw pompstation/vijzel (ca. 50m²) tot een diepte van ca. 4-4.5m (figuur 1.5),
- de aanleg van een terrein voor grondverbetering (ca. 3000m²) op het perceel (903B) ten noordwesten van de kruising tussen de Gaversstraat en de Heerweg.

In associatie met deze bodemingrepen worden tevens tijdelijke werkzones afgebakend waar de teelaarde zal worden afgegraven. De locatie van deze geplande bodemverstoringen is aangegeven in figuren 1.2 t/m 1.4.

Figuur 1.5: Grondplan en doorsnede van het nieuwe pompstation (vijzel).

1.1.4. Werkwijze & strategie

In functie van de geplande werkzaamheden en het archeologisch potentieel plaatst deze bureaustudie het studiegebied in een ruimer landschappelijk, historisch en archeologisch kader op basis van een onderzoek van verschillende cartografische en/of literatuurbronnen. De uitvoering van het onderzoek gebeurde onder leiding van een erkend archeoloog van GATE. Relevante informatie werd in een GIS-omgeving geïmporteerd en geprojecteerd ten opzichte van de geplande bodemingrepen. De resultaten van deze vergelijking worden tekstueel beschreven aangevuld met kaartmateriaal. De archeologienota werd opgemaakt op PC met Office- en Adobe-software. In de GIS-omgeving werden de *-dwg-plannen van Aquafin ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op volgende websites:

- www.geopunt.be
- www.dov.vlaanderen.be
- <https://geo.onroerenderfgoed.be>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be>

1.2. ASSESSMENTRAPPORT

1.2.1. Gehanteerde assessmentmethoden, -technieken en -criteria

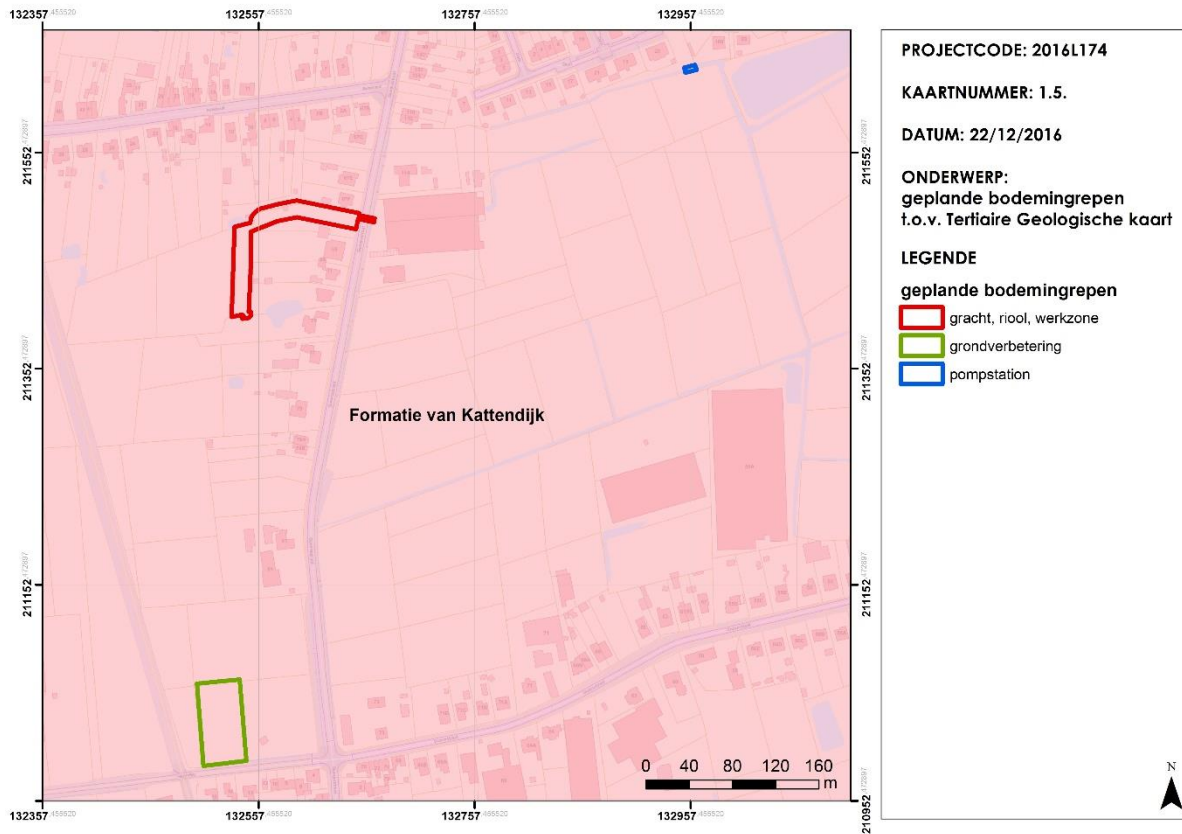
De bureaustudie plaatst het projectgebied binnen een landschappelijk, historisch en archeologisch kader, rekening houdend met het ontwerpplan van de geplande ingrepen. Ze dient als voorbereiding van een eventueel archeologisch vervolgonderzoek, waar rekening kan worden gehouden met de geplande grondwerken en de reeds gekende archeologische, geologische en bodemkundige fenomenen. Daarnaast helpt ze mee tot het opstellen van een archeologische verwachting.

De bureaustudie maakt gebruik van zowel tekstuele als cartografische datasets. Uitgangspunt is het ontwerpplan met informatie over de geplande bodemingrepen, verkregen van de initiatiefnemer. Deze informatie wordt in de eerste plaats geprojecteerd op bodemkundige en geologische kaarten. Vervolgens worden historische kaarten, de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) en archeologische literatuur onder de loep genomen om een overzicht te bieden van de gekende archeologische waarden in en nabij het projectgebied.

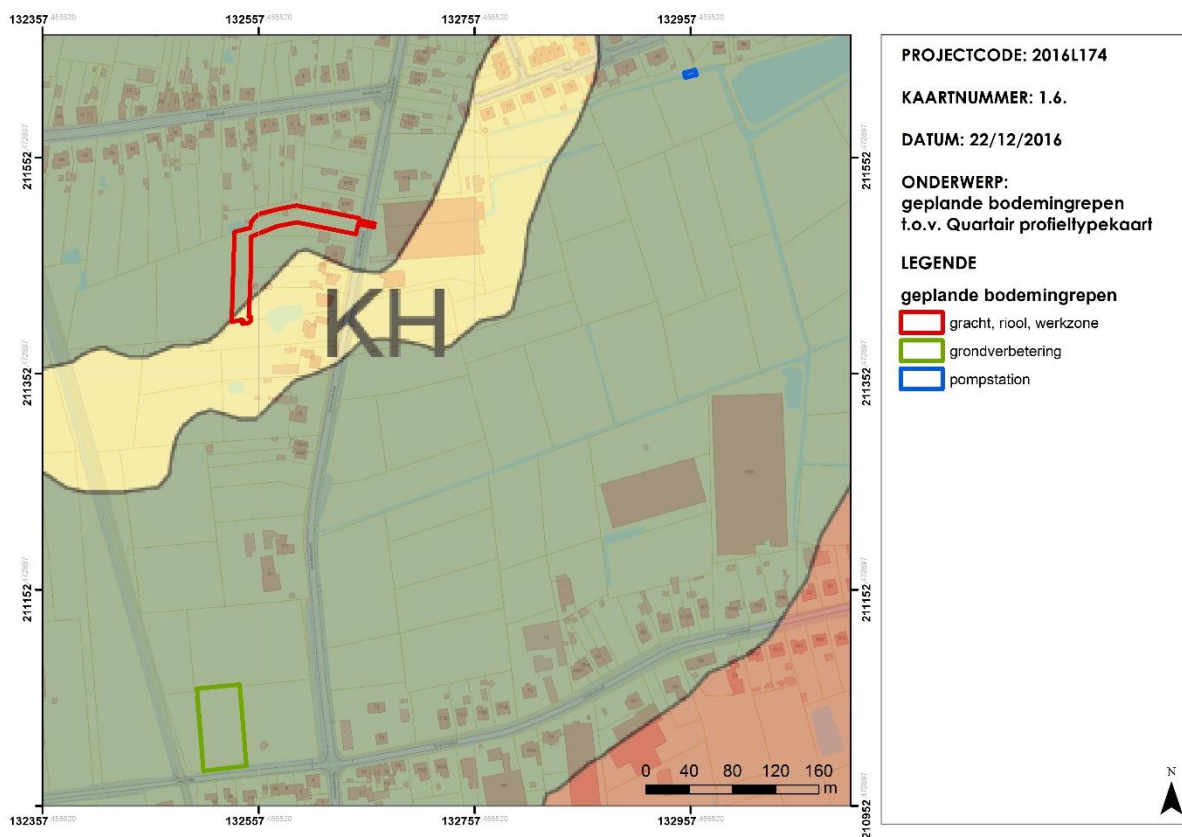
1.2.2. Assessment van het onderzochte gebied (en zijn omgeving)

1.2.2.1. Landschappelijke context

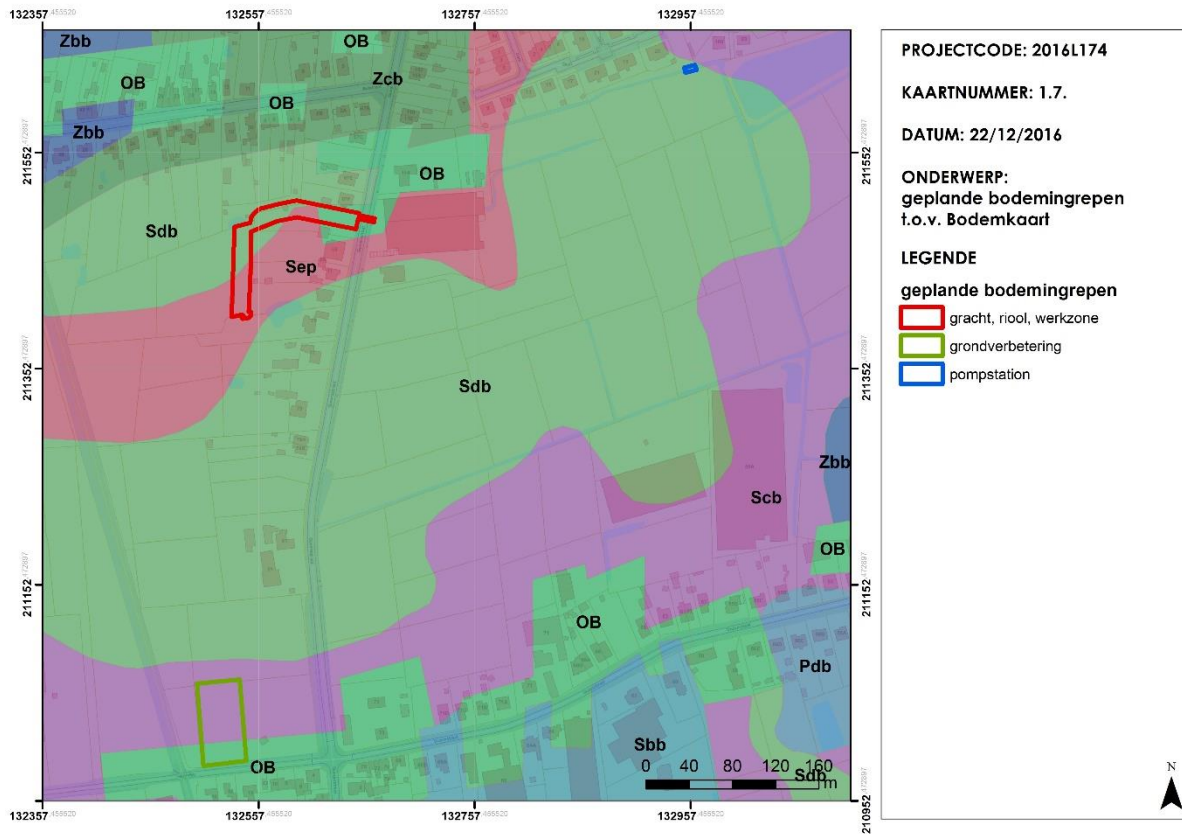
Volgens de Tertiaire geologische kaart (figuur 1.6, [Jacobs et al 2010](#); [Geets 2015: 166-175](#)) ligt het studiegebied ter hoogte van de Onder-Pliocene Formatie van Kattendijk (ca. 4.8-4.4Ma), een pakket met een dikte van 5 à 10m dat bestaat uit donkergroen tot grijsgroen, meestal middelmatig tot fijn glauconiethoudend zand, met een zeer gering kleigehalte. Vanuit geomorfologisch oogpunt behoort het studiegebied tot de topografisch hoger gelegen Wase Cuesta, met name haar noordelijke zwakhellende rug. Op de Quartair-geologische kaart (figuur 1.7, [Jacobs et al 2002](#)) komen in en rondom het studiegebied onder meer Holocene alluviale hellingssedimenten (KH) en afzettingen uit het einde van het Weichseliaan (DH) voor. Bodemkundig gezien ligt het projectgebied in de Vlaamse Zandstreek, dat gekenmerkt wordt door een complex bodemlandschap, waarin o.a. bolle akkers een belangrijk aandeel hebben ([Ampe 2015: 296](#)). Volgens de Bodemkaart (figuur 1.8) gaat het ter hoogte van het studiegebied, naast niet-gekarteerde antropogene gronden (code: OB) overwegend om natte en vochtige lemige zandgronden (codes: Sdb, Sep, Scb). Op de bodemassociatiekaart is sprake van natte zand- tot licht-zandleem-gronden met kleur- of textuur B-horizont (associatie 17). Op het Digitale Hoogtemodel (figuur 1.9 t/m 1.12) is duidelijk dat het gebied globaal in noordoostelijke richting afhelt, conform de helling van de Wase Cuesta. Het studiegebied is zeer weinig erosiegevoelig (figuur 1.13). Naar bodembedekking toe gaat het overwegend om graslanden, aangevuld met bomen, gebouwen en wegen (figuur 1.14).

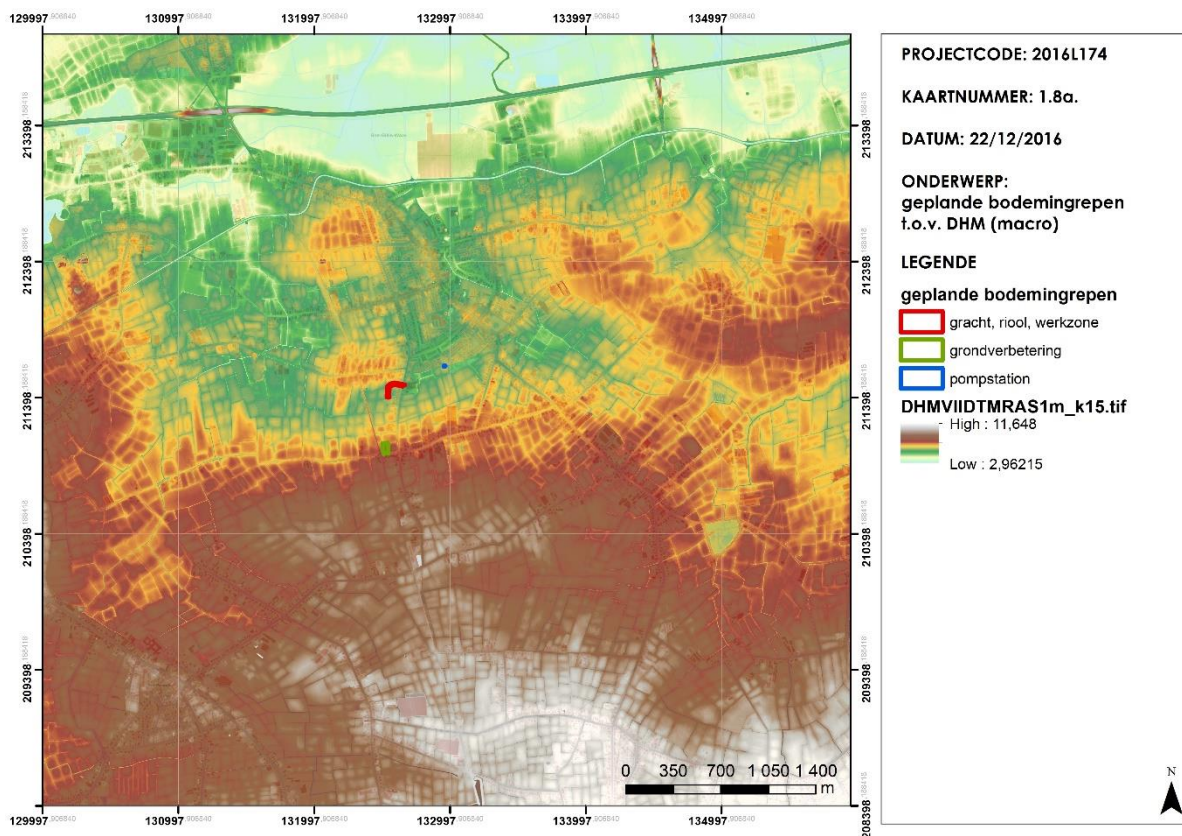
Figuur 1.6: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Tertiaire Geologische kaart.

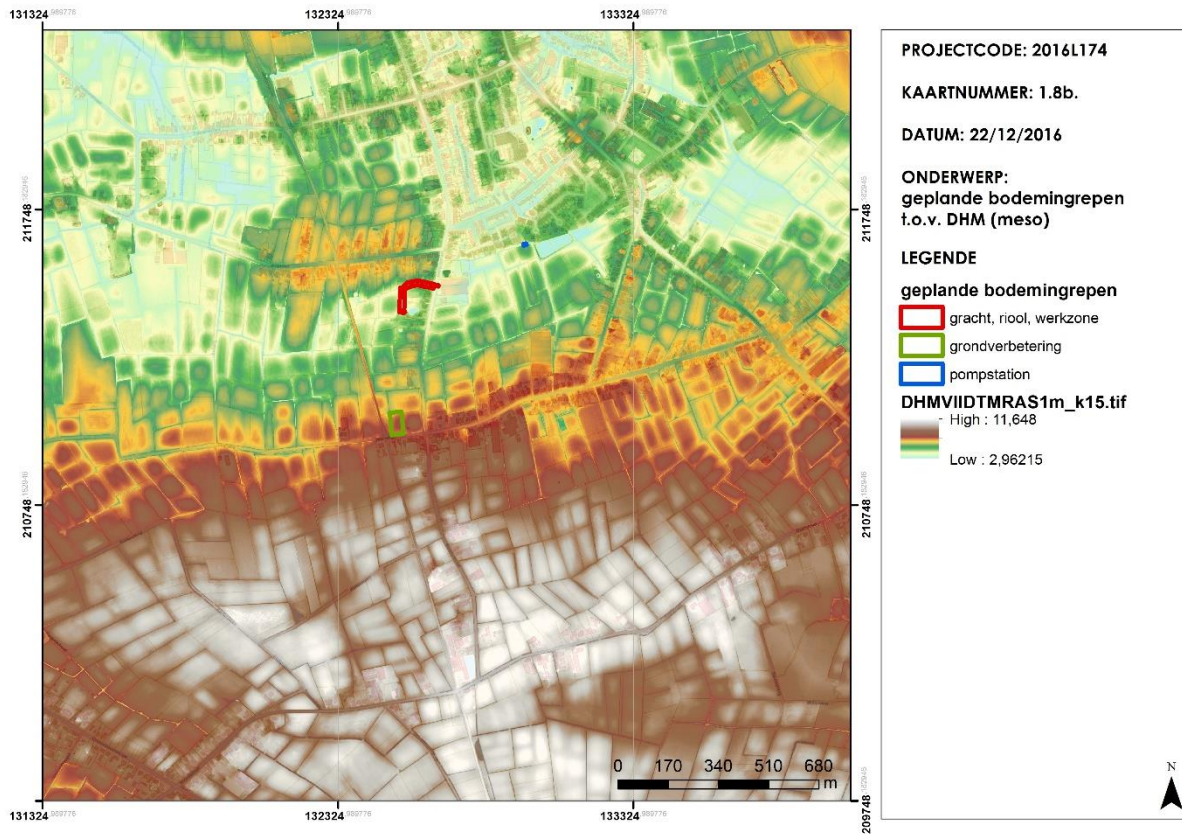
Figuur 1.7: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Quartair Geologische kaart.

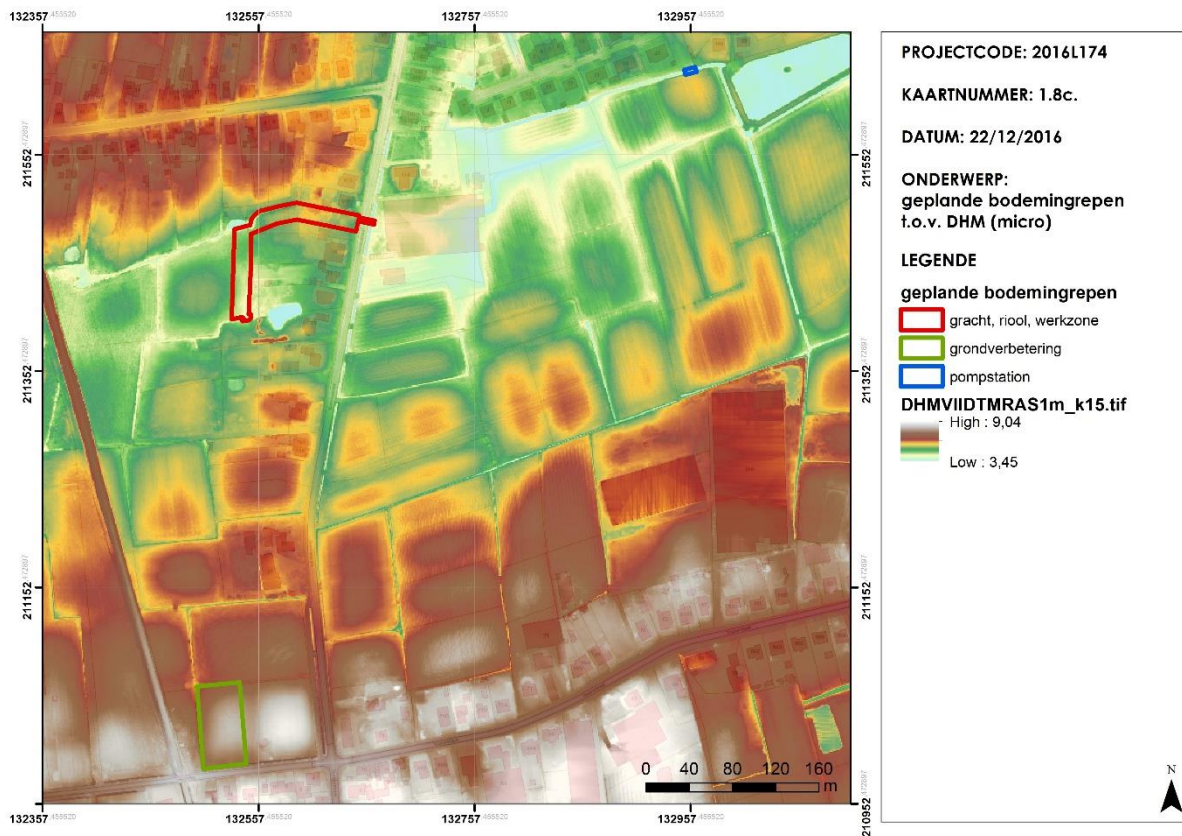
Figuur 1.8: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Bodemkaart.

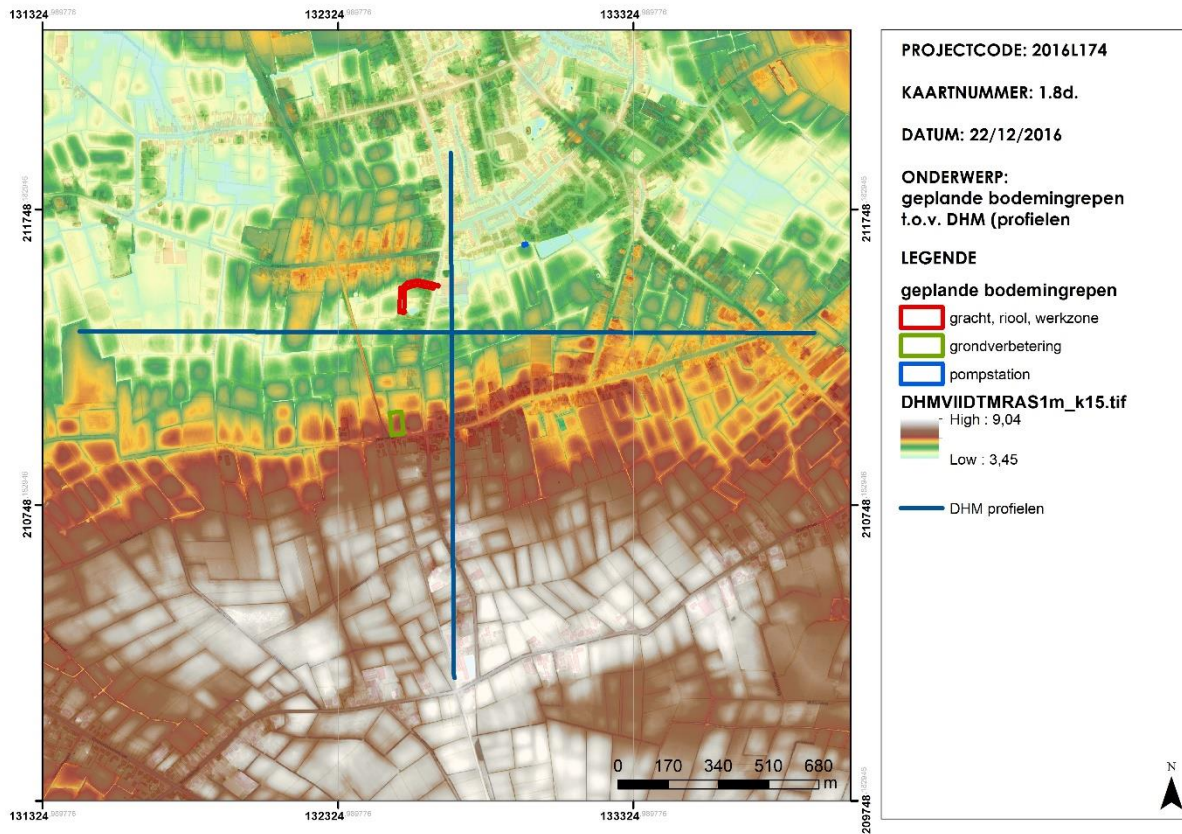
Figuur 1.9: Locatie van het projectgebied ten opzichte van het Digitale Hoogtemodel (macroschaal).

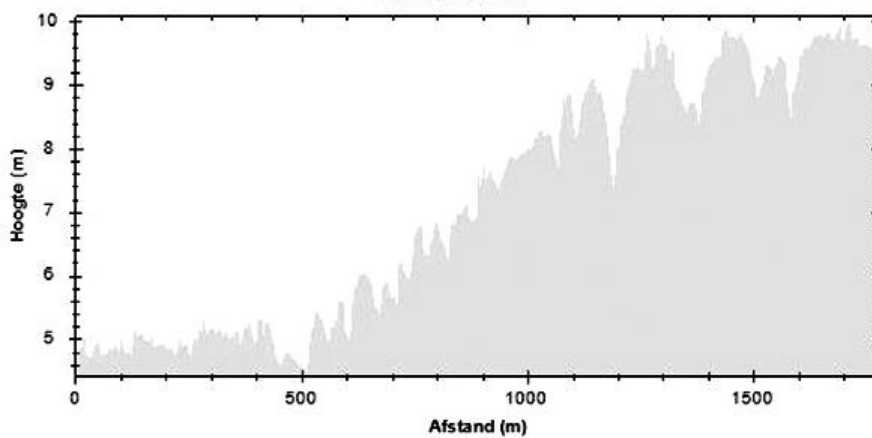
Figuur 1.10: Locatie van het projectgebied ten opzichte van het Digitale Hoogtemodel (mesoschaal).

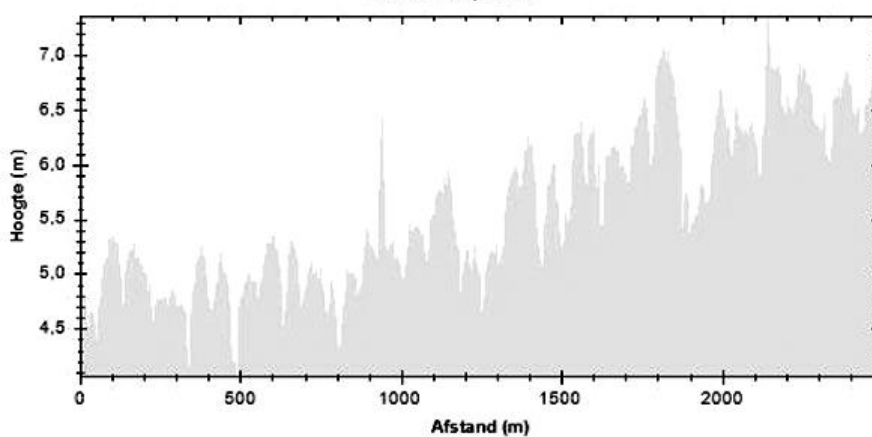
Figuur 1.11: Locatie van het projectgebied ten opzichte van het Digitale Hoogtemodel (microschaal).

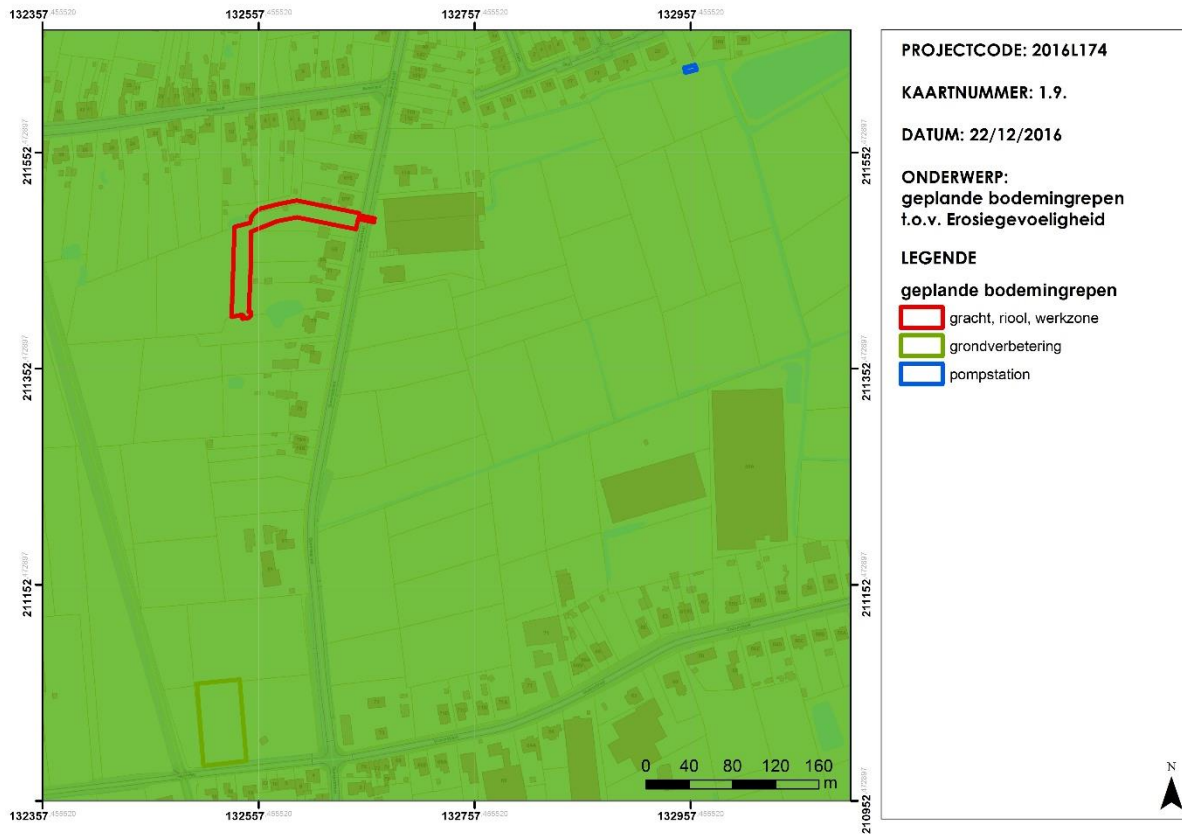
DHM: NZ-profiel

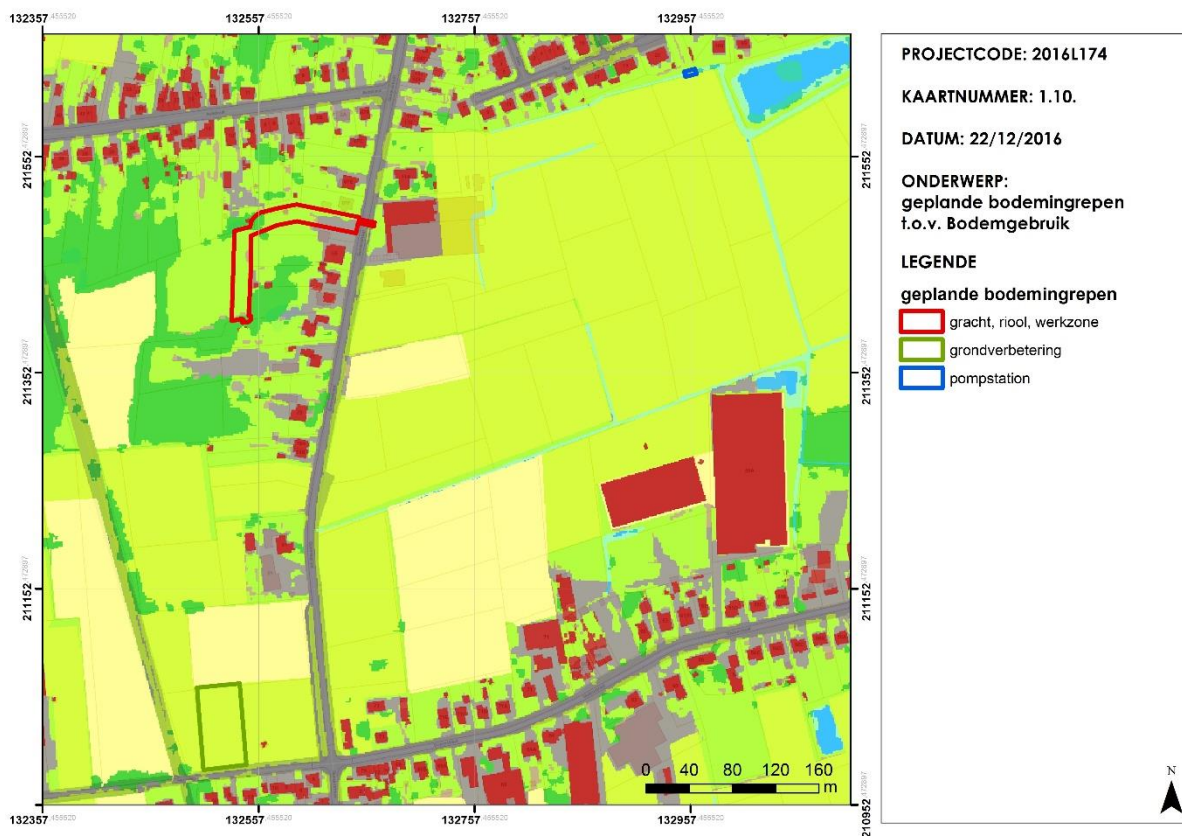
DHM: OW-profiel

Figuur 1.12: Hellingsprofielen doorheen het studiegebied.

Figuur 1.13: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Erosiegevoeligheidskaart. De groene kleur duidt op een lage erosiegevoeligheid

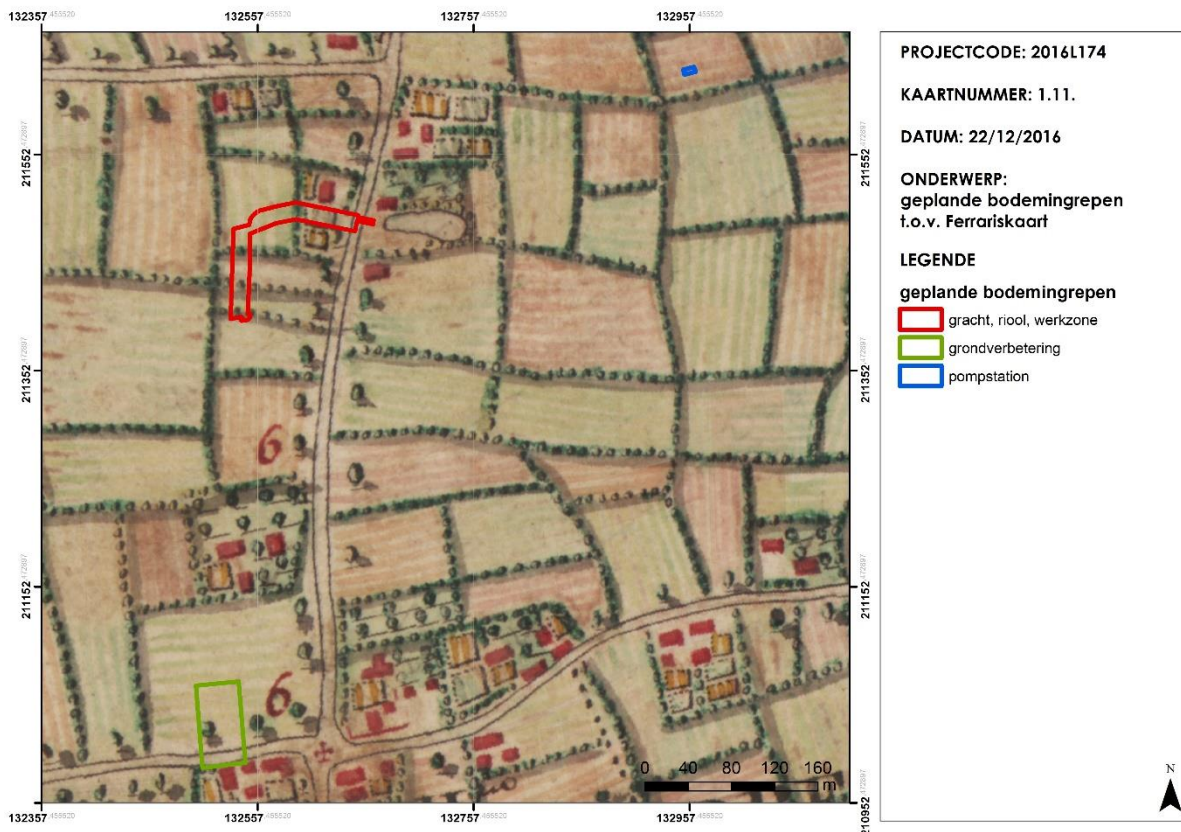
Figuur 1.14: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Bodembedekkingskaart.

1.2.2.2. Historische context

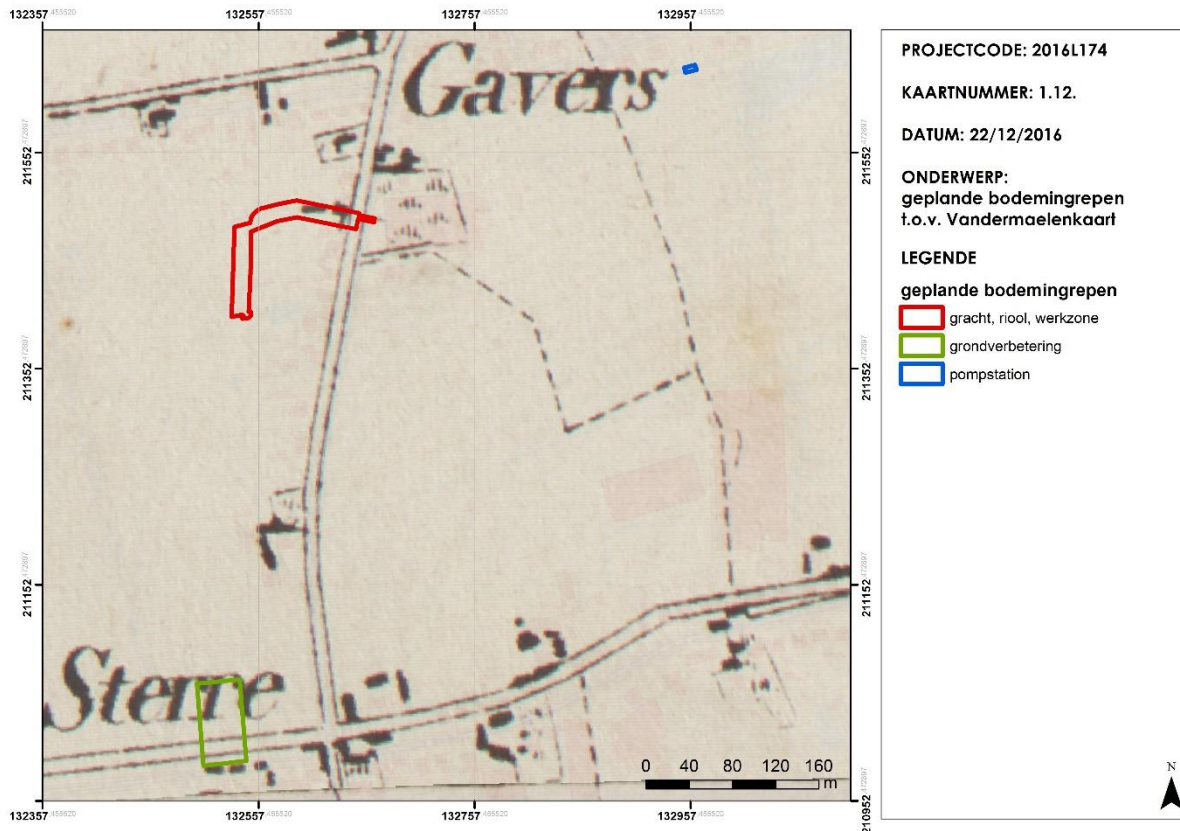
Een beknopte historisch-cartografische context wordt voornamelijk geschetst aan de hand van de Kabinetskaart van Ferraris (1770-1778) en de Vandermaelenkaart (1846-1854).

Op de Ferrariskaart (figuur 1.15) loopt het projectgebied voornamelijk door verschillende onregelmatige akkerlanden die worden afgebakend door hagen. Verder doorsnijdt het projectgebied een landweg, de voorloper van de huidige Gaversstraat, waarlangs verspreid enkele vrijstaande gebouwen staan, ter hoogte van percelen die vandaag de dag bebouwd zijn. Ter hoogte van de locatie waar het terrein voor grondverbetering gepland wordt en langsheen de landweg, komen enkele bomen voor.

De Vandermaelenkaart (figuur 1.16) biedt weinig informatie. Er is sprake van 'Gavers', waar de huidige Gaversstraat vermoedelijk naar refereert. Ook de landweg staat aangegeven, net als enkele geïsoleerde gebouwen en een afgebakend perceel. Ter hoogte van de kruising tussen de huidige Gaversstraat en de Heerweg (die op de Poppkaart uit de tweede helft van de 19e eeuw staat aangeduid als 'Heer Baen') is op de kaart sprake van de 'Zeven Sterre', een vermelding die, samen met 'hameau', ook reeds aanwezig is op de Atlas der Buurtwegen uit 1841.

Figuur 1.15: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Kabinetskaart van Ferraris (1770-1778).

Figuur 1.16: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Vandermaelenkaart (1846-1854).

1.2.2.3. Archeologische context

Het projectgebied ligt binnen de archeoregio 'zandstreek'. In de Centraal Archeologische Inventaris (CAI, geconsulteerd op 16/12/2016) zijn binnen het projectgebied geen archeologische vindplaatsen gekend en is nog geen archeologisch onderzoek gepubliceerd, in tegenstelling tot de ruimere omgeving. In Sint-Gillis-Waas (inclusief de deelgemeentes De Klinge, Meerdonk en Sint-Pauwels) zijn volgens de CAI tot dusver op 51 locaties archeologische vindplaatsen aan het licht gekomen (figuur 1.17), een aantal ervan liggen binnen een straal van 1km van het projectgebied. De meeste vindplaatsen liggen ten noorden van het studiegebied. Eén van de meest omvangrijke onderzoeken, te Reepstraat-Kluizenmolen, bevindt zich zo'n 2,5km ten noordwesten van het studiegebied. De vindplaats Houtvoort, waar ook opgravingen plaatsvonden, ligt op zo'n km ten noordwesten van het projectgebied. Een gedetailleerde bespreking van al deze vindplaatsen is in het kader van deze archeologienota niet aan de orde. Onderstaande tabel biedt een algemeen overzicht van de locaties, inclusief CAI-nummer, opgesplitst per periode en per bodemingreep.

Het gaat om vindplaatsen uit verschillende perioden: steentijden (n=14), metaaltijden (i.e. Brons- en/of IJzertijd, n=15), Romeinse tijd (n=5), Middeleeuwen (n=2) en resten uit de 16e eeuw of recenter (n=9). In tenminste 14 gevallen handelt het om vindplaatsen waar resten uit meerdere perioden aanwezig zijn. Vaak handelt het om prospectief onderzoek, in de vorm van werfcontroles (n=7), luchtfotografie (n=5), veldprospectie (n=12) of mechanische prospectie (i.e. proefsleuven, n=5). Daarnaast zijn er volgens de CAI op 14 locaties ook archeologische opgravingen uitgevoerd.

	CAI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
STEENTIJD (onb)																				
De Klinge - DMDB 1	39624									1										
De Klinge - DMDB 2	39625									1										
Meerdonk - DMDB 18	39363									1										
Sint-Pauwels - DMDB 1	39622									1										
Sint-Pauwels - DMDB 2	39623									1										
STEENTIJD (onb) + BT (vroeg + laat) + IJT (laat) + ROM (onb)																				
SGW - Houtvoort	32594							1												
MESO (midden) + NEO (onb)																				
Sint-Pauwels - Kemzeke Molenbeek II	156372									1										
MESO (onb)																				
Meerdonk - Rietlandstraat I	32600									1										
SGW - Plasstraat I	32591									1										
MESO (onb) + BT (midden) + IJT (onb) + ROM (onb)																				
SGW - Reepstraat (Kluizenmolen) 2	152864																1			
MESO (onb) + IJT (laat) + ROM (midden + laat) + ME (onb)																				
SGW - 't Hol	32590																	1		
MESO (onb) + NEO (onb) + IJT (laat)																				
SGW - Eekbergstraat I	872									1										
SGW - Plasstraat II	873									1										
MESO (onb) + NT (18e eeuw)																				
De Klinge - Spaans Kwartier / Fort Bedmar	32598										1									
MT (onb)																				
SGW - Broekstraat serrecomplex	152901						1													
SGW - Herenstraat I	155745																		1	
SGW - Reepstraat (Kluizenmolen) 2	150878													1						
BT (laat)																				
SGW - Loeverstraat	32596																		1	
SGW - Ripstraat	32589																		1	
SGW - 1	32588		1																	
BT (laat) + NT (16e eeuw)																				
SGW - Gemeenteplein (Aquafin)	150876													1						
BT (onb)																				
SGW - Kluizenmolen	40059	1																		
BT (vroeg + midden + laat) + IJT (vroeg) + ROM (onb) + ME (onb)																				
SGW - Reepstraat (Kluizenmolen) 1	32592													3						
IJT (laat) + ROM (onb)																				
SGW - Verbinding Blokstraat - Samelstraat	155803					1														
IJT (onb)																				
SGW - Kluizendijkstraat	165991									1										
SGW - Laarstraat I	155805					1														
IJT (onb) + ROM (onb)																				
SGW - Bustransferium	150870									1										
ROM (onb)																				
SGW - Het Hol 2 - De Woningen	32686				1															
SGW - Kemphoekstraat	166050															1				
SGW - 1	156636	1																		
Sint-Pauwels - Groenplaats	32601					1														
Sint-Pauwels - Hof ter Voorde	32685	1																		
ME (onb)																				
SGW - Klooster van Salegem	32593				1															
ME (vol)																				
SGW - Peisels en Verre	1860														1					
NT (16e eeuw)																				
Meerdonk - Fort Spinola	39170			1																
Meerdonk - Fort Verboom	39095																			1
NT (18e eeuw)																				
SGW - Fort Wrangel	155927																			1
SGW - Redoute Rode Moerpolder	155929																			1
NT (onb)																				
SGW - Broekpolderstraat I	159833																		1	
SGW - Broekstraat I	159834																		1	
SGW - Reepstraat 128B	160478													1						
NT (onb) + NsT (onb)																				
SGW - Kemphoekstraat I	159835																		1	
NsT (onb)																				

	CAI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Sint-Pauwels - Sint- Pauwels Sterrenwegel	163421													1					
ONB																			
De Klinge - De Blauwe Duivel	32599	1																	
De Klinge - De Klinge 1	32597																1		
SGW - Kalf Circulaire structuur 562	154900											1							
SGW - Reinakker	208190					1													
SGW - Reinakkers Circulaire structuur 567	154911											1							
Sint-Pauwels - Zevengemeet	154913											1							

Tabel 1.1: Overzicht van archeologische vindplaatsen in de gemeente Sint-Gillis-Waas (inclusief deelgemeentes, opgesplitst naar archeologische periode(s) en onderzoeksmethodiek.

Toelichting kolommen: (1) Archeologisch onderzoek (onbepaald), (2) Archeologisch (onbepaald) + historisch onderzoek (kaartstudie), (3) Archeologisch (onbepaald) + historisch onderzoek (onbepaald), (4) toevalsvondst, (5) controle van werken, (6) controle van werken + luchtfotografie, (7) controle van werken + luchtfotografie + opgraving, (8) controle van werken + opgraving, (9) veldprospectie, (10) veldprospectie + historisch onderzoek (onbepaald), (11) luchtfotografie, (12) luchtfotografie + toevalsvondst + opgraving + paleo-ecologie, (13) mechanische prospectie, (14) mechanische prospectie + luchtfotografie, (15) metaaldetectie, (16) opgraving, (17) opgraving + historisch onderzoek (onbepaald), (18) historisch onderzoek (onbepaald)

Steentijdvindplaatsen zijn voornamelijk gekend via veldprospecties (N=14), of kwamen per toeval aan het licht tijdens werfcontroles of onderzoek naar recentere vindplaatsen. Het gaat quasi uitsluitend om lithische vondsten. De vindplaatsen uit deze periode worden op basis van typologische gronden vooral toegeschreven aan het Mesolithicum (N=8) en in mindere mate aan het Neolithicum (N=3). Oudere vindplaatsen (i.e. Paleolithicum) zijn niet gekend, maar kunnen niet uitgesloten worden.

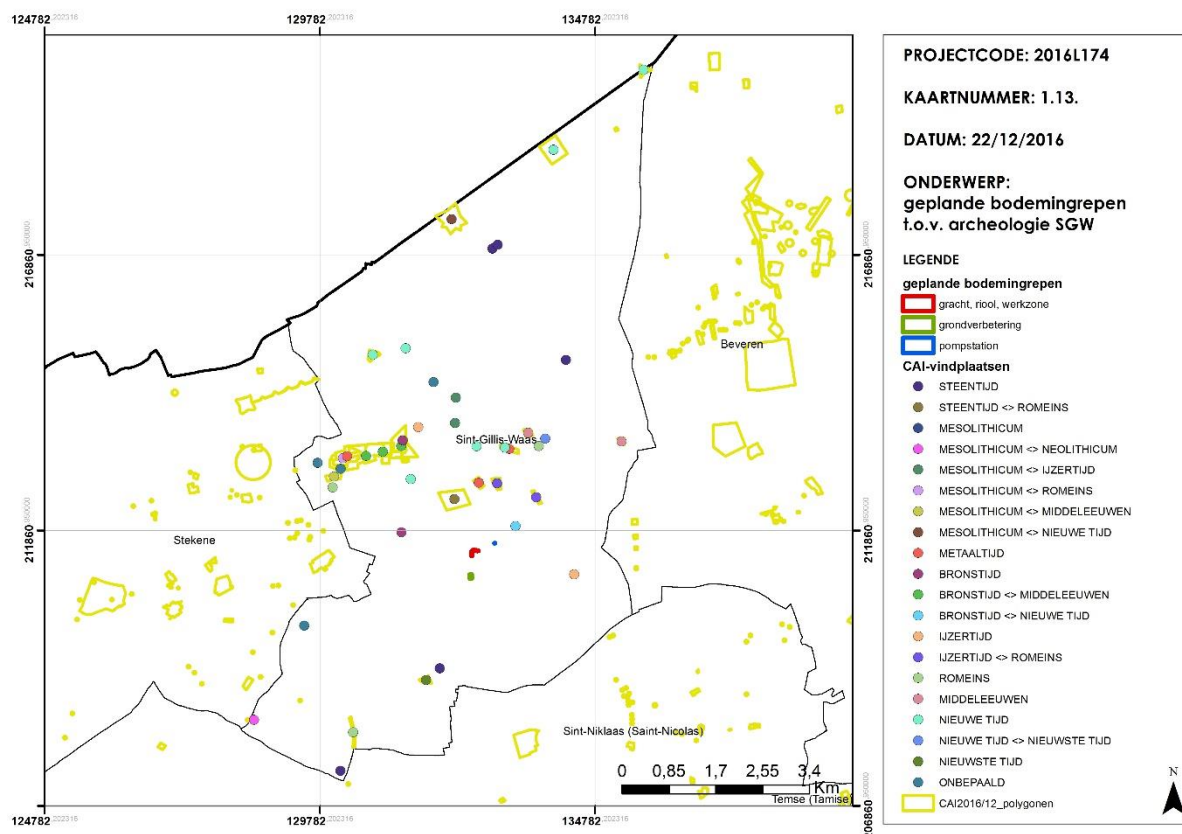
Een groot deel van de gekende vindplaatsen bevat resten uit de Metaaltijden (Bron- en/of IJzertijd), vaak naast resten uit andere perioden. Deze vindplaatsen, waarbij zowel nederzittingsresten (gebouwplattegronden, waterputten, spiekers, etc.) als grafcontexten (grafheuvelresten, vlakgraven, etc.) voorkomen, kwamen aan het licht via toeval (N=4), werfcontroles (N=6), veldprospecties (N=3), luchtfotografie (N=5), metaaldetectie (N=1) en/of mechanische prospectie (N=2). Op 10 locaties met metaaltijdresten vonden ook opgravingen plaats.

Vindplaatsen met nederzetting- of grafresten uit de Romeinse perioden komen op 13 locaties voor. Ook deze kwamen op verschillende manieren aan het licht (i.e. via toeval, controle van werken, luchtfotografie en metaaldetectie); iets meer dan de helft van deze locaties werd vervolgens opgegraven.

Middeleeuwse resten (N=6), waaronder een klooster (CAI-32592 en 32593) en site met walgracht (CAI-1860), kwamen overwegend via toeval en/of luchtfotografie aan het licht; op vier locaties werden ze opgegraven.

Post-middeleeuwse vindplaatsen (N=10) zijn voornamelijk gekend via historisch onderzoek (N=5); verder werden ze ook onderzocht via veldprospectie (N=1), mechanische prospectie (N=2) en opgravingen (N=4).

Hoewel in het projectgebied dus vooralsnog geen archeologische vindplaatsen gekend zijn, door een gebrek aan onderzoek, blijkt uit de ruimere omgeving dat er wel degelijk een belangrijk archeologisch potentieel bestaat, en dit voor alle periodes.

Figuur 1.17: Locatie van het projectgebied ten opzichte van de gekende archeologische vindplaatsen in Sint-Gillis-Waas uit de CAI.

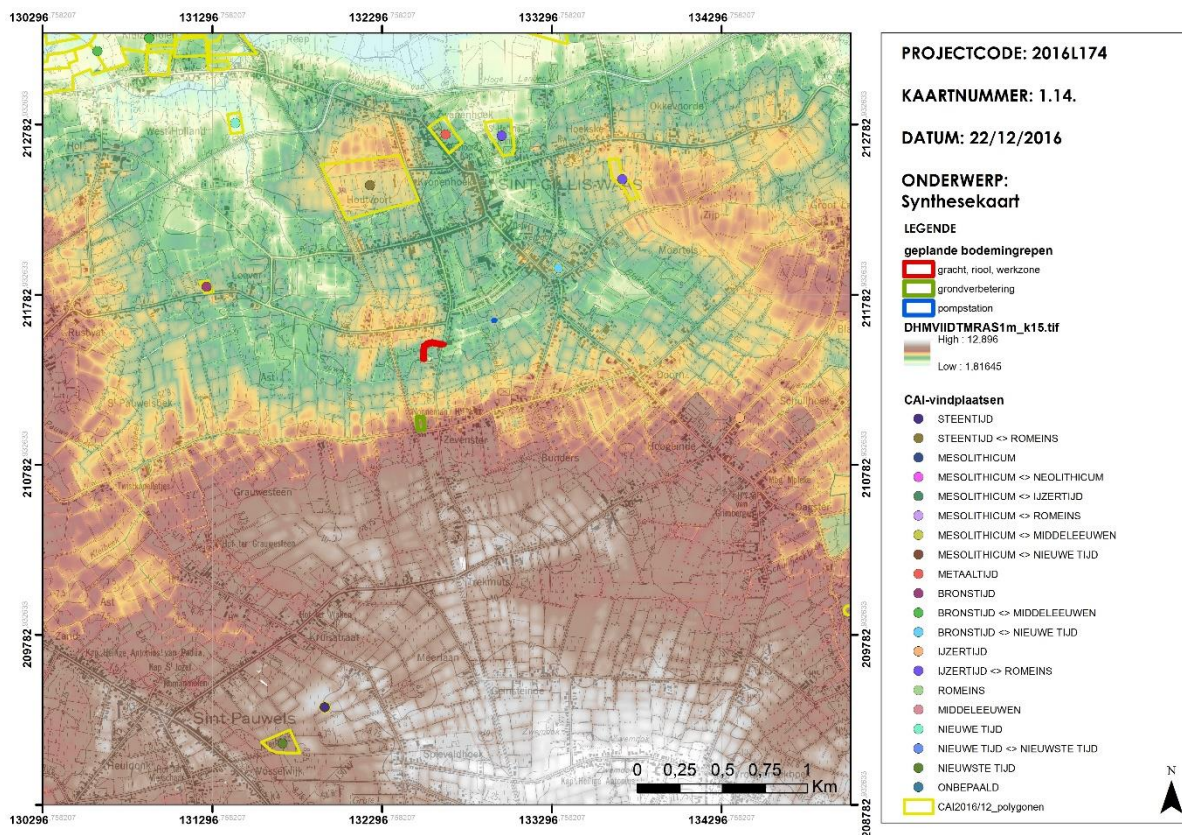
1.2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied bevindt zich op de noordelijke flank van de Wase Cuesta, waar zowel Holocene als Laat-Pleistocene sedimenten aan het oppervlak voorkomen. Bodemkundig bestaat het projectgebied uit natte en vochtige zandgronden. Op historische kaarten is duidelijk dat het gebied weinig bebouwd is geweest in de 18e en 19e eeuw, maar vooral bestond uit akkerpercelen. Hoewel in het projectgebied vooralsnog geen archeologische vindplaatsen gekend zijn, door een gebrek aan gericht onderzoek, wijst het talrijk voorkomen van vindplaatsen uit verschillende archeologische perioden in de ruimere omgeving, die via verschillende manieren aan het licht zijn gekomen, op een archeologisch potentieel voor het studiegebied.

1.2.2.5. Synthese van het onderzochte gebied ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 1.18 is een synthesekaart waarop het projectgebied wordt geprojecteerd op het DHM, de gekende vindplaatsen en de topografische kaart. Het projectgebied ligt in de Vlaamse Zandstreek, en meer bepaald op de zwak hellende noordelijke flank van de Wase Cuesta, die gekenmerkt wordt door een complexe vormingsgeschiedenis en microtopografie, waar zowel Pleistocene als Holocene sedimenten aan het oppervlak voorkomen. Topografisch gezien helt het gebied in noordoostelijke richting af, en ligt het grootste deel van het projectgebied in een lager gelegen deel van het landschap tussen twee hogere delen in. De bodem bestaat voornamelijk uit vochtige of natte lemige zandgronden. Historische kaarten tonen vooral de aanwezigheid van akkerpercelen aan doorheen de recente geschiedenis. Archeologische vindplaatsen uit de directe omgeving dateren uit de steentijden t/m de Nieuwste Tijden en

komen voor in verschillende en deels gelijkaardige landschappelijke contexten. Hun aanwezigheid toont aan dat ook in het projectgebied, waar door een gebrek aan onderzoek voorsnog geen vindplaatsen gekend zijn, een archeologisch potentieel aanwezig is.

Figuur 1.18: Synthesekaart

1.2.3. (aard van) potentieel op kennisvermeerdering

Een deel van de geplande bodemingrepen, met name de aanleg van riolen en het verdiepen van bestaande grachten zijn beperkt van omvang, zowel lateraal als in de diepte, en deels ter hoogte van reeds verstoorte terreinen (i.c. de bestaande gracht). Op die locaties is omwille van die reden een beperkte archeologische kennisvermeerdering te verwachten. Verder onderzoek op deze locaties is dan ook niet aangewezen. De omvang van het terrein voor grondverbetering (ca. 3000m²), alsook de tijdelijke zones voor het werfverkeer (ca. 2000m²), waar in beide gevallen de teelaarde wordt afgegraven, bieden daarentegen wel een archeologisch potentieel dat verder onderzocht dient te worden.

1.2.4. kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden

In beide zones waar de teelaarde wordt afgegraven (samen ca. 5000m²), zowel voor het terrein voor de grondverbetering (ca. 3000m²) als voor de tijdelijke werfzones (ca. 2000m²), is een archeologisch vervolgonderzoek aangewezen om het archeologisch potentieel, dat eventueel bedreigd wordt door de geplande ingrepen, verder in te schatten. Het gaat met name in de eerste plaats om landschappelijke boringen, op basis waarvan een verdere inschatting kan geleverd worden van de terreingesteldheid en de noodzaak van eventueel vervolgonderzoek in de vorm van archeologische boringen en/of proefsleuven.

1.3. SAMENVATTING

1.3.1. Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

In het kader van het afkoppelen van de Dorpsbeek en het finaliseren van het regenwaterafvoer(RWA)-stelsel, plant Aquafin n.v. in Sint-Gillis-Waas (prov. Oost-Vlaanderen) een aantal bodemingrepen die samen de minimumwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed overschrijden, met name het verdiepen van grachten, de aanleg van riolen, de constructie van een pompstation (vijzel), de aanleg van terrein voor grondverbetering en de aanleg van tijdelijke werkzones voor het uitvoeren van bovenvermelde werken. Aangezien het projectgebied zich niet bevindt in een vastgestelde archeologische zone, een beschermde archeologische site of binnen gebieden waar geen archeologische erfgoed meer te verwachten valt, wordt een archeologienota door middel van een bureauonderzoek opgesteld door GATE. In functie van het archeologisch potentieel en de geplande bodemingrepen, waarbij voornamelijk de teelaarde zal worden verwijderd, plaatst deze bureaustudie het studiegebied in een ruimer landschappelijk, historisch en archeologisch kader op basis van een onderzoek van verschillende cartografische en/of literatuurbronnen. Uit dit bureauonderzoek komt naar voor dat het projectgebied zich bevindt op de zwak hellende, noordelijke flank van de Wase Cuesta, die gekenmerkt wordt door een complexe vormingsgeschiedenis en microtopografie, waar zowel Pleistocene als Holocene sedimenten aan het oppervlak voorkomen. Vanuit bodemkundig oogpunt gaat het om natte en vochtige, lemige zandgronden. Op historische kaarten uit de 18e en 19e eeuw is duidelijk dat het gebied in die periode weinig bebouwd is geweest, maar vooral bestond uit akkerpercelen. Archeologische vindplaatsen uit de directe omgeving dateren uit de steentijden t/m de Nieuwste Tijden en komen voor in verschillende en deels gelijkaardige landschappelijke en bodemkundige contexten. Hun aanwezigheid toont aan dat ook in het projectgebied, waar door een gebrek aan archeologisch terreinonderzoek vooralsnog geen vindplaatsen gekend zijn, een archeologisch potentieel aanwezig is. In twee zones waar de teelaarde wordt afgegraven, zowel voor de aanleg van een terrein voor grondverbetering (ca. 3000m²) als voor een tijdelijke werfzone (ca. 2000m²), wordt geadviseerd dit archeologische potentieel verder te onderzoeken door middel van terreinonderzoek.

1.3.2. Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Geplande werkzaamheden aan het rioleringsstelsel te Sint-Gillis-Waas, door Aquafin n.v., gaan op verschillende plaatsen gepaard met bodemingrepen die eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen kunnen verstoren. Daarom voert GATE, conform de Vlaamse wet- en regelgeving, een archeologisch vooronderzoek door middel van een bureauonderzoek uit dat resulteert in een archeologienota met advies tot vervolgonderzoek of vrijgave. De bureaustudie plaatst het studiegebied in een ruimer landschappelijk, historisch en archeologisch kader. Uit dit onderzoek komt naar voor dat in het studiegebied zelf nog geen archeologische vindplaatsen gekend zijn door het gebrek aan gericht onderzoek, in tegenstelling tot de directe omgeving waar dergelijke vindplaatsen, uit alle perioden (prehistorie t/m Nieuwste tijden) en deels in vergelijkbare landschappelijke contexten) wel aanwezig zijn. Deze ruimere context toont aan dat ook het studiegebied een archeologisch potentieel bezit. Op twee plaatsen (samen ca. 5000m²) wordt de teelaarde afgegraven en wordt geadviseerd het archeologisch potentieel verder te onderzoeken op basis van terreinobservaties.

1.4. BIBLIOGRAFIE

Literatuur

Ampe C. 2015 *Bodem*. In Borremans, M. (ed.) *Geologie van Vlaanderen*. Gent: 260-339.

Geets S. 2015 *Cenozoïcum : Paleogeen en Neogeen*. In Borremans, M. (ed.) *Geologie van Vlaanderen*. Gent: 104-187.

Jacobs P., Louwye S. & Polfliet T. 2002. *Toelichtingen bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 15. Antwerpen*. Brussel.

Jacobs P., Polfliet T., De Ceukelaire M. & Moerkerke G. 2010. *Toelichtingen bij de Geologische Kaart van België. Vlaams Gewest. Kaartblad 15. Antwerpen. Schaal 1:50.000*. Brussel.

Websites

- www.geopunt.be
- www.dov.vlaanderen.be
- <https://geo.onroerenderfgoed.be>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be>

1.5. BIJLAGEN

FIGUUR	KAART	OMSCHRIJVING	SCHAAL	DATUM	BRON
1.1.	1.1	Locatie van het projectgebied ten opzichte van Vlaanderen en de archeoregio's	?	2016	CAI
1.2	1.2	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de kadasterkaart	1/5000	2016	Geopunt
1.3	1.3	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de topografische kaart	1/2000	2016	NGI
1.4	1.4	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de orthofoto	1/2000	2015	AGIV
1.5	n/a	Grondplan en doorsnede van het nieuwe pompstation (vijzel)	n/a	2016	Aquafin n.v.
1.6	1.5	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Tertiaire Geologische kaart	1/100.000	?	DOV
1.7	1.6	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Quartair Geologische kaart	1/75.000	2001	DOV
1.8	1.7	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Bodemkaart	1/10.000	2016	DOV
1.9	1.8a	Locatie van het projectgebied ten opzichte van het Digitale Hoogtemodel (macroschaal)	DTM raster 1m	2015	AGIV
1.10	1.8b	Locatie van het projectgebied ten opzichte van het Digitale Hoogtemodel (mesoschaal)	DTM raster 1m	2015	AGIV
1.11	1.8c	Locatie van het projectgebied ten opzichte van het Digitale Hoogtemodel (microschaal)	DTM raster 1m	2015	AGIV
1.12	1.8d	Hellingsprofielen doorheen het studiegebied	DTM raster 1m	2016	AGIV
1.13	1.9	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Erosiegevoeligheidskaart	1/15.000	2016	DOV
1.14	1.10	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Bodembedekkingskaart	1/10.000	2016	Geopunt
1.15	1.11	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Kabinetskaart van Ferraris (1770-1778)	?	1771-1778	Geopunt
1.16	1.12	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de Vandermaelenkaart (1846-1854)	?	1846-1854	Geopunt
1.17	1.13	Locatie van het projectgebied ten opzichte van de gekende archeologische vindplaatsen in Sint-Gillis-Waas uit de CAI	?	2016	CAI
1.18	1.14	Synthesekaart		2016	